

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی

برنامه

مقطع کارشناسی

مجموعه آموزشی رشته «ادیان و مذاهب»

فهرست مطالب

فصل ۱) اصول حاکم بر تدوین برنامه

۱-۱. برخورد علمی با برنامه ریزی درسی با تأکید بر مدیریت پویا

۲-۱. تأکید بر محتوی اصلی برنامه

۳-۱. کارآمدی و خود تنظیمی آموزشی

۴-۱. تأکید بر اهمیت پژوهش

فصل ۲) تعاریف واژگان و ساختار برنامه

۱-۲. برخی از پیامدهای اصول حاکم

۲-۲. تعاریف واژگان

۳-۲. ساختار برنامه

فصل ۳) برنامه مقطع کارشناسی ادیان و مذاهب

۱-۳. جدول ۱: دروس حوزوی

۲-۳. جدول ۲: دروس عمومی

۳-۳. جدول ۳: دروس مشترک

۴-۳. جدول ۴: دروس تخصصی

فصل ۴) سرفصل دروس

۴-۱. سرفصل دروس حوزوی رشته «ادیان و مذاهب»

۴-۲. سرفصل دروس مشترک رشته «ادیان و مذاهب»

۴-۳. سرفصل دروس تخصصی رشته «ادیان و مذاهب»

فصل ۵) جدول سایر پیشنهادها جهت اجرای مناسب تر برنامه

فصل ۱

اصول حاکم بر تدوین برنامه

برنامه حاضر بر مبنای «اصول حاکم بر تدوین برنامه های درسی دانشگاهی» مصوب جلسه شماره ۲-۶۹۶ مورخ ۸۷/۸/۱۱ شورای برنامه ریزی (آموزش عالی) تنظیم شده است. در این راستا، در این فصل با تأکید بر برخی از این اصول و پیامدهای آن، برخی ویژگی های اصلی برنامه مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۱-۱. برخورد علمی با برنامه ریزی درسی با تأکید بر مدیریت پویا

۱-۱-۱. در تنظیم و تدوین برنامه تلاش شده است که کلیه اجزا برنامه اعم از ساختار یا محتوی بر پایه دلایل و نتایج حاصل از اصول حاکم تعیین شوند. به همین دلیل طراحی برنامه بر مبنای یک فرایند منطقی صورت گرفته و در نهایت اهداف هر بخش از برنامه دقیقاً بیان شده و سپس بر اساس آن تکمیل شده است.

۱-۱-۲. در تدوین برنامه، اصول مدیریت پویا و استفاده از «خود تنظیمی» مورد تأکید قرار گرفته و از تکیه بر پیش فرض های ساختاری یا مدیریتی در رابطه با تضمین کیفیت تا حد امکان پرهیز شده است. در این دیدگاه تضمین حداقل های آموزشی در چارچوب مصوب برنامه و از طریق وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صورت گرفته و تضمین مابقی استانداردها با تنظیمات و اجرای مابقی برنامه بر عهده مجری خواهد بود.

۱-۲. تأکید بر محتوی اصلی برنامه

ضمن تأکید بر انعطاف پذیری، حداقل های آموزشی به عنوان محتوی اصلی برنامه در قالب دروس الزامی و انتخابی در برنامه گنجانده شده اند. در این راستا، هسته برنامه، محتوی اصلی و تخصصی هر رشته را تضمین نموده و دروس مشترک پایه معلومات عمومی و جامعیت علمی برنامه را در یک پایه خاص تضمین می کند.

۱-۳. کارآمدی و خود تنظیمی آموزشی

۱-۳-۱. عدم همگونی دانشجویان پذیرفته شده در دانشگاه ها، بالاخص در رشته های علوم و انگیزه ها، علایق و استعداد های متفاوت این گونه دانشجویان مدنظر قرار گرفته است. (مخصوصاً در شرایط فعلی که پذیرش به صورت متمرکز از طریق کنکور سراسری صورت می پذیرد.)

۱-۳-۲. آینده شغلی و بالاخص محدودیت های موجود در بازار کار و تغییرات موجود در این زمینه با توجه به توانایی های متفاوت دانشجویان پذیرفته شده، مدنظر قرار گرفته است.

- ۳-۳-۱. توانایی‌های مختلف دانشگاه‌ها در زیرشاخه‌های مختلف رشته‌های مورد نظر و همچنین مزیت‌های بومی و تنوع کادر هیئت علمی آموزشی و پژوهشی، مدنظر قرار گرفته است.
- ۴-۳-۱. عدم امکان بازنگری مستمر و متمرکز در کشور مورد توجه قرار داشته و عامل‌های متضمن «خود تنظیمی» برنامه با بازخورد منفی در جهت اعمال عوامل لازم برای بازنگری در دروس و استاندارد آن‌ها، تأمین هیئت علمی در رشته‌های مورد نظر جامعه و بازار کار و نظایر آن مدنظر قرار گرفته است.
- ۵-۳-۱. تنوع علایق و همچنین ایجاد محمل مناسب جهت ادامه تحصیل در رشته‌های «بین‌رشته‌ای» (*interdisciplinary*) با تأکید بر عدم لزوم تصویب برنامه‌های متعدد مدنظر قرار گرفته است.

۴-۱. تأکید بر اهمیت پژوهش

- ضمن تأکید بر لزوم ارائه مناسب برنامه با استانداردهای مورد نظر،
- ۱-۴-۱. استفاده بهینه از وقت استادان و عدم تشویق در ایجاد دروس تکراری مدنظر قرار گرفته است. امکان ارائه دروس متنوع و تخصصی با تأکید بر لزوم ایجاد زمان لازم برای استادان جهت به‌روز ماندن و پرداختن به پژوهش مورد توجه قرار گرفته است.
- ۲-۴-۱. تضمین تشکیل آسان و بدون مشکل کلاس‌ها و عدم تشویق ارائه مکرر یا موازی کلاس‌ها مورد توجه قرار گرفته است.
- ۳-۴-۱. تشکیل کلاس‌ها با تنوع دانشجویی (در حد امکان) به جهت آشنایی بیشتر دانشجویان با رشته‌های مجاور و مشابه و اغنا بیشتر کلاس‌ها و تمرکززدایی علمی مدنظر قرار گرفته است.

فصل ۲

تعاریف واژگان و ساختار برنامه

در این فصل ابتدا به بررسی پیامدهای اصول مطروحه در فصل ۱ پرداخته و سپس ساختار کلی برنامه را بر مبنای موارد مذکور ارائه خواهیم کرد.

۱-۲. برخی از پیامدهای اصول حاکم

برخی پیامدهای این اصول عبارتند از:

۱-۱-۲. چارچوب برنامه باید دارای یک ساختار کلی از پیش تعیین شده که در آن فقط حداقل‌های لازم تثبیت شده باشند، باشد و تعیین مابقی جزئیات باید در اختیار مجری قرار گیرد.

۲-۱-۲. برنامه باید دارای یک ساختار بلوک-بلوک با روند سلسله مراتبی «کلی به جزئی» باشد به این معنا که دروس بالاتر بین رشته‌های متعدد مشترک بوده و به تدریج با نزول در سلسله مراتب دروس خاص‌تر مطرح می‌شوند.

۳-۱-۲. هر بلوک از برنامه باید با اهداف مشخص تنظیم شده و بر مبنای این اهداف سیاست‌گذاری و تکمیل شود (چه از لحاظ تعداد واحد و چه از لحاظ محتوی دروس).

۴-۱-۲. دروس اجباری در برنامه فقط در حد ضرورت و فقط به جهت تضمین حداقل‌های آموزشی ظاهر می‌شوند و مابقی دروس باید در یک قالب انعطاف پذیر با اهداف مشخص ارائه شوند.

۵-۱-۲. برنامه باید شامل یک «هسته» مشخص که تضمین کننده حداقل‌های لازم در هر رشته است باشد.

۶-۱-۲. برنامه باید دارای یک بخش با حجم مناسبی مرتبط با دروس اختیاری/کهاد باشد.

۲-۲. تعاریف واژگان

در این بخش به تعریف واژگان مورد استفاده در این برنامه می‌پردازیم.

۱-۲-۲. برنامه

به برنامه ارائه شده در این مجموعه و جزئیات محتوی و مقررات مربوطه اشاره دارد، که در سطح وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جهت اجرا در کلیه دانشگاهها مصوب می‌شود. (این مفهوم با برنامه درسی که نهایتاً در هر یک از دانشگاهها اجرا خواهد شد متفاوت است).

۲-۲-۲. مجموعه آموزشی

عبارت از مجموعه ای از رشته های مختلف است که دارای جنبه های مشترک علمی-آموزشی هستند و اساساً در برنامه درسی آنها وجود دروس مشترک امکانپذیر است.

۲-۲-۳. ضوابط «در اختیار دانشگاه»

ضوابطی در برنامه درسی هستند که توسط مرجع ذی صلاح در دانشگاه تثبیت شده و پس از آن رعایت آنها در زیر مجموعه های مربوطه (نظیر دانشکده-گروه-دانشجو) الزامی است. اختیار تعیین این ضوابط می تواند به زیر مجموعه های مربوطه با رعایت سلسله مراتب تفویض شود، مگر عبارت «فقط در اختیار دانشگاه» به کار رفته باشد. (مثال: نظیر معافیت دروس و ...)

۲-۲-۴. ضوابط «در اختیار دانشکده»

مشابه ۲-۲-۳ ولی در رابطه با «دانشکده» تعریف می شود.

۲-۲-۵. ضوابط «در اختیار گروه»

مشابه ۲-۲-۳ ولی در رابطه با «گروه» تعریف می شود. چنانچه در دانشکده ای گروه وجود نداشته باشد تصمیم گیری در مورد اختیارات مربوطه به عهده دانشکده خواهد بود.

۲-۲-۶. ضوابط «در اختیار دانشجو»

ضوابطی در برنامه درسی هستند که اساساً در چارچوب سایر مقررات بدون محدودیت ویژه و در اختیار دانشجو هستند. (هدایت استاد راهنما از اهمیت ویژه ای برخوردار است.)

۲-۲-۷. درس «الزامی»

درسی است که با سرفصل معین در برنامه مشخص شده و اخذ آن با رعایت سایر مقررات برنامه توسط دانشجو الزامی است.

۲-۲-۸. درس «انتخابی»

درسی است که اخذ آن با رعایت سایر مقررات برنامه از بین جدولی از دروس که چارچوب آن توسط برنامه مشخص شده است، الزامی است.

۲-۲-۹. درس «اختیاری»

درسی است که اخذ آن با رعایت سایر مقررات «در اختیار دانشجو» است.

۲-۲-۱۰. درس «پیشنیاز»

درسی است که اخذ و قبولی در آن قبل از درس دیگری الزامی باشد.

۲-۲-۱۱. درس «همنیاز»

درسی است که اخذ آن همزمان با یا قبل از درس دیگری صورت می پذیرد.

۲-۲-۱۲. درس «پایه»

درسی است که در برنامه به دلیل آماده نمودن دانشجو به منظور گذراندن دروس اصلی و تخصصی رشته و یا به علت افزایش اطلاعات و تقویت بنیه علمی و عملی او و همچنین درک بهتر سایر دروس ارائه می شود.

۲-۲-۱۳. «گروه»

کوچکترین واحد آموزشی است که برنامه را در یک رشته اجرا خواهد کرد. چنانچه در ساختار دانشگاه «گروه» موجود نباشد، کلیه وظایف و اختیارات به دانشکده منتقل می شود.

۲-۳. ساختار برنامه

۱.	دروس حوزوی	۳۲ واحد
۲.	دروس عمومی	۲۱ واحد
۳.	دروس مشترک	۵۴ واحد
۴.	دروس تخصصی	۶۰ واحد

جمع: ۱۶۷ واحد

۵. اهداف هر یک از بخش های برنامه به شرح زیر است:

۲-۳-۱. دروس حوزوی (جدول شماره ۱)

این بخش از برنامه شامل ۳۲ واحد درسی است که دانشجویان موظف به اخذ و گذراندن آن می باشند.

۲-۳-۲. دروس عمومی (جدول شماره ۲)

این دروس در چارچوب آئین نامه های مصوب وزارت علوم تحقیقات و فناوری تعیین می شوند.

۲-۳-۳. دروس مشترک (جدول شماره ۳)

این بخش از برنامه شامل ۵۴ واحد درسی است که به جهت تضمین حداقل‌های لازم در دروس اصلی پیش‌بینی شده است.

۲-۳-۴. دروس تخصصی (جدول شماره‌های ۴)

دروس این مجموعاً به ۶۰ واحد درسی تقسیم می‌شود که دانشجویان موظف به اخذ و گذراندن آن هستند.

فصل ۳

برنامه مقطع کارشناسی «ادیان و مذاهب»

۳-۱. جدول ۱: دروس حوزوی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	آشنایی با تاریخ و فرهنگ ایران	۲	۳۲		۳۲	- -
۲	تجزیه و ترکیب	۲		۶۴	۶۴	نحو (۳)
۳	روش آموزش قرآن	۱		۳۲	۳۲	- -
۴	روش تبلیغ	۱		۳۲	۳۲	اندیشه ی اسلامی (۲)
۵	صرف (۱)	۴	۴۸	۳۲	۸۰	- -
۶	صرف (۲)	۳	۳۲	۳۲	۶۴	صرف (۱)
۷	فلسفه اسلامی مقدماتی	۲	۳۲		۳۲	- -
۸	متن خوانی و درک متن	۲		۶۴	۶۴	نحو (۳) - تجزیه و ترکیب -
۹	منطق مقدماتی	۲	۳۲		۳۲	- -
۱۰	نحو (۱)	۳	۴۸		۴۸	صرف (۲)
۱۱	نحو (۲)	۵	۶۴	۳۲	۹۶	نحو (۱)
۱۲	نحو (۳)	۵	۶۴	۳۲	۹۶	نحو (۲)
جمع						۶۷۲

۲-۳. جدول ۲: دروس عمومی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	اخلاق اسلامی	۲	۳۲		۳۲	- -
۲	ادبیات فارسی	۳	۴۸		۴۸	- -
۳	اندیشه اسلامی (۱)	۲	۳۲		۳۲	- -
۴	اندیشه اسلامی (۲)	۲	۳۲		۳۲	اندیشه ی اسلامی (۱)
۵	اندیشه سیاسی اجتماعی امام خمینی(ره)	۲	۳۲		۳۲	اندیشه ی اسلامی (۲)
۶	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۲		۳۲	- -
۷	تربیت بدنی	۲	۳۲		۳۲	- -
۸	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۲		۳۲	تفسیر مقدماتی
۹	تنظیم خانواده	۱	۱۶		۱۶	- -
۱۰	زبان خارجی	۳	۴۸		۴۸	- -
جمع		۲۱	۳۳۶		۳۳۶	

تذکر: سرفصل های دروس عمومی همان سرفصل مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است.

۳-۳. جدول ۳: دروس مشترک

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	آشنایی با تاریخ و منابع حدیث	۲	۳۲		۳۲	آشنایی با علوم قرآن
۲	آشنایی با دانش فقه	۲	۳۲		۳۲	- -
۳	آشنایی با عرفان اسلامی	۲	۳۲		۳۲	- -
۴	آشنایی با علوم قرآن	۲	۳۲		۳۲	- -
۵	آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی	۲	۳۲		۳۲	- -
۶	اصول فقه	۵	۸۰		۸۰	نحو (۳) - منطق
۷	تاریخ اسلام (۲)	۲	۳۲		۳۲	تاریخ تحلیلی صدر اسلام
۸	تاریخ عمومی ادیان (۱)	۲	۳۲		۳۲	- -
۹	تاریخ عمومی ادیان (۲)	۲	۳۲		۳۲	تاریخ عمومی ادیان (۱)
۱۰	تفسیر مقدماتی	۲	۳۲		۳۲	آشنایی با علوم قرآن
۱۱	تفسیر موضوعی (۲)	۲	۳۲		۳۲	اخلاق اسلامی
۱۲	روش تحقیق	۲	۱۶	۳۲	۴۸	- -
۱۳	شیعه شناسی	۲	۳۲		۳۲	آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی
۱۴	عقاید اسلامی (۳)	۲	۳۲		۳۲	اندیشه اسلامی (۲)
۱۵	عقاید اسلامی (۴)	۲	۳۲		۳۲	عقاید اسلامی (۳)
۱۶	فقه (۱)	۴	۶۴		۶۴	اصول فقه
۱۷	فقه (۲)	۴	۶۴		۶۴	فقه (۱) - اصول فقه
۱۸	فقه (۳)	۴	۶۴		۶۴	فقه (۲)
۱۹	فلسفه اسلامی	۴	۶۴		۶۴	- -
۲۰	منطق	۴	۶۴		۶۴	منطق مقدماتی
۲۱	نحو تکمیلی	۱		۳۲	۳۲	نحو (۳)
جمع		۵۴	۸۳۲	۶۴	۸۹۶	

۳-۴. جدول ۴: دروس تخصصی

ردیف	نام درس	واحد	ساعت			پیش نیاز با زمان ارائه درس
			نظری	عملی	جمع	
۱	ادیان (هند، خاور دور، بودا)	۳	۴۸		۴۸	- -
۲	ادیان ایران قبل از اسلام	۱	۱۶		۱۶	- -
۳	الهیات تطبیقی	۲	۳۲		۳۲	یهودیت - مسیحیت - قرآن و عهدین
۴	تاریخ تشیع	۲	۳۲		۳۲	- -
۵	تاریخ فلسفه غرب	۲	۳۲		۳۲	- -
۶	تاریخ و فرق تصوف	۲	۳۲		۳۲	- -
۷	زبان تخصصی (۱)	۴	۶۴		۶۴	- -
۸	زبان تخصصی (۲)	۲		۶۴	۶۴	- -
۹	عرفان اسلامی	۲	۳۲		۳۲	- -
۱۰	فرق و مذاهب کلامی (۱)	۱	۱۶		۱۶	- -
۱۱	فرق و مذاهب کلامی (۲)	۲	۳۲		۳۲	فرق و مذاهب کلامی (۱)
۱۲	فرق و مذاهب کلامی (۳)	۲	۳۲		۳۲	فرق و مذاهب کلامی (۲)
۱۳	فرق و مذاهب کلامی (۴)	۲	۳۲		۳۲	فرق و مذاهب کلامی (۳)
۱۴	فرق و مذاهب کلامی (۵)	۱	۱۶		۱۶	فرق و مذاهب کلامی (۴)
۱۵	فلسفه اسلامی (۱)	۴	۳۲		۳۲	- -
۱۶	فلسفه اسلامی (۲)	۴	۳۲		۳۲	فلسفه اسلامی (۱)
۱۷	فلسفه اسلامی (۳)	۲	۳۲		۳۲	فلسفه اسلامی (۲)
۱۸	قرآن و عهدین	۲	۳۲		۳۲	یهودیت - مسیحیت
۱۹	مذاهب فقهی	۴	۶۴		۶۴	- -
۲۰	مسائل جدید کلامی	۲	۳۲		۳۲	- -
۲۱	مسیحیت	۲	۳۲		۳۲	تاریخ عمومی ادیان (۱) - تاریخ عمومی ادیان (۲)
۲۲	معارف شیعی (۱)	۲	۳۲		۳۲	- -
۲۳	معارف شیعی (۲)	۲	۳۲		۳۲	معارف شیعی (۱)
۲۴	معارف شیعی (۳)	۲	۳۲		۳۲	معارف شیعی (۲)
۲۵	نیازهای منطقه‌ای	۲	۳۲		۳۲	- -
۲۶	کلام تطبیقی	۲	۳۲		۳۲	- -
۲۷	یهودیت	۲	۳۲		۳۲	تاریخ عمومی ادیان (۱) - تاریخ عمومی ادیان (۲)
جمع		۶۰	۸۶۴	۶۴	۹۲۸	